

YEDİKITA

AYLIK TARİH VE KÜLTÜR DERGİSİ
MART 2018 - SAYI 115

ÇAMLIÇA BASIM YAYIN VE TİC. A.Ş.

Adına Sahibi AHMET TEMİZ
Yayın Yönetmeni (Sorumlu) KEMAL ERKAN
Yayın Koordinatörü AHMET APAYDIN
Editörler VEYSEL SEKMEN - R. KEMAL SUBAŞI
TUNAHAN KANICI
Editör Asistanı EMRE BOYACI
Yayın Danışmanları SELMAN SOYDEMİR
İBRAHİM COŞKUN
Tasarım KEREM NALIN
Tasarım Uygulama SÜLEYMAN KÖKLÜ
Kurumsal İletişim HÜSEYİN GÜNEY - İSMAİL GÜR
KEMAL AYDIN
Hukuk Müşaviri Av. ALİ ÇAVUŞOĞLU

KÜTÜPHANE VE ARŞİV

Çamlıca Araştırma Kütüphanesi
www.camlicalibrary.org

YÖNETİM YERİ

Alemdar Mah. Divanyolu Cad. İncili Çavuş Sokak No 9A
Sultanahmet - Fatih / İSTANBUL

BASKI VE CİLT

Fazilet Neşriyat ve Tic. A.Ş.
Bağlar Mah. Mimar Sinan Cad. No 52
Güneşli - Bağcılar / İSTANBUL
Matbaa Sertifika No 16384

YAYIN SÜRESİ-TÜRÜ

Aylık-Yerel Süreli ISSN 1308-5379

AVRUPA BAYİİ

ENDER GMBH, Melatener Weg 18 - 50825 KÖLN
Tel. +49 221 690 58 90 - Fax. +49 221 690 589 29
avrupa@yedikita.com.tr

YEDİKITA Dergisi'nin bütün yayın hakkı, Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş.'ye aittir. Dergiye gönderilen yazılar, yayınlansın yahut yayınlansın iade edilmez. Dergimiz yazılar üzerinde gerekli müdahaleyi yapma hakkına sahiptir. Dergide çıkan yazılar kaynak gösterilerek iktibas edilebilir. Dergide yayınlanan yazı ve reklamların her türlü mesuliyeti yazarlarına ve sahiplerine aittir.

İRTİBAT VE ABONE

0850 811 9 811
Bağlar Mah. Mimar Sinan Cad.
No: 52 Güneşli - Bağcılar / İSTANBUL
abonemerkezi@camlicabasim.com
Yazı İşleri (0212) 657 88 00 - 7103
WhatsApp Hattı 0530 285 38 04

ÇAMLIÇA BASIM YAYIN VE TİC. A.Ş.

Ziraat Bank IBAN TR81 0001 0021 0550 7231 7750 02
Akbank IBAN TR60 0004 6011 9388 8000 0135 38
yedikita.com.tr editor@yedikita.com.tr

    /yedikitadergisi

Yedikitadan...

Dünya üzerindeki sıcak savaş, ta Hz. Adem (a.s.) devrinden beri envai çeşit silahla binlerce yıl sürdü. İnsanoglu pek çok sebeple öldürdü ve öldü. Geçen asrın ilk yarısında, 30 yıl arayla vuku bulan iki dünya savaşı ise bugüne kadarki en ağır tahribatı yaptı. Özellikle de ikincisi...

1945'te nihayete eren İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, bu sefer Soğuk Savaş devri başladı. Artık silahlar değil; "kelimeler", "kavramlar" ve "diplomasi" konuşuyordu. Cephenin iki tarafında, Sovyetler ve ABD vardı. Bugünkü manada Türkiye-ABD münasebetleri tam da bu Soğuk Savaş devrinde başlamıştı.

Esasında ABD, Fransa ve İngiltere; Türkiye'yi kendi saflarında savaşa dahil edememelerini bir türlü hazmedemiyordu. Diğer taraftan Ortadoğu'da ABD'nin istediği düzenin kurulması için Türkiye'nin toprak bütünlüğünün korunması ve Sovyet nüfuzuna girmemesi önemliydi. Bu sırada İngiltere; Türkiye ve Yunanistan'a olan desteğini kestğini bildirip sahaya ABD'yi sürdü. Truva atının süvarileri ise Başkan Truman ve Dışişleri Bakanı Marshall olacaktı. Arka planını bu şekilde özetleyebileceğimiz konuyu, Prof. Dr. Hamit Pehlivanlı ve Prof. Dr. Alaeddin Yalçınkaya sizler için kaleme aldılar.

Birinci Dünya Harbi'nin en çetin cephelerinde omuz omuza savastığımız Azerbaycan Türkleri, asırlarca Anadolu'da her evin en muteber misafiri olmuş "Muhammediye" ve ilim başkentlerimizden Harran konuları, bu sayımızdaki diğer yazılarımız.

Doğru kararlar almak ve geleceğimizi kendi menfaatlerimiz doğrultusunda planlayabilmek için geçmişin çok iyi bilinmesi, incelenmesi, sonuçlar çıkarılması ve ulaşılan neticelerin "isabetli" bir şekilde değerlendirilmesi şarttır. İşte Yedikita, geçmişe bakarak geleceği görmek için var...

Nisan'da buluşmak üzere...

İçindekiler

Ceride-i Tarih
Mehmed Sevki **s.6**

Malum Ola ki!
Emre Boyacı **s.8**

Tuzak veya Sömürü Aracı Olarak
Marshall Yardımı
Prof. Dr. Alaeddin Yalcinkaya **s.24**

Hasan Paşadan Marshall'a
Türk-Amerikan
İlişkilerinin Seyri
Yavuz Selim Öztürk **s.28**

Çanakkale Zaferi
103 Yaşında
Kayihan Çağlar **s.36**

Osmanlı Ordusunda Savaşan
Gönüllü Azerbaycan Türkleri
Vuqar Penahov **s.38**

Tarih Ambarı
Mustafa Dedeler **s.54**

Gül Kokulu
İlim Başkenti Harran
Melih Uslu **s.56**

Kitap Tenkit
Mustafa Gündüz **s.70**

Osmanlı Basınından
Selman Soydemir **s.74**

Mutfagımızdan
7 Tarihi Lezzet
Tuna Ser **s.12**

Yardımdan Kiskaca Giden Yol
Truman Doktrini ve Marshall Planı
Prof. Dr. Hamit Pehlivanlı **s.16**

Anın Hikâyesi **s.30**

Muhabbetin Meyvesi Muhammediye
Ahmed Pak **s.32**

İsimden Müsemmaya
Mehmed Bağ **s.46**

Din Elden Gitmiş,
Kimin Umurunda!
Ahmet Uçar (Röportaj) **s.48**

Berceste **s.63**

Bilimin Kaynakları
Bizim Elimizde!
Emir Es (Röportaj) **s.64**

Testgâh
Ahmet Sarbay **s.78**

Bulmaca
Selman Aslan **s.80**

ESKİ TÜRKLERİN MOĞOLİSTAN'DAKİ TAHT OYUNLARI!

Geçtiğimiz günlerde Moğolistan'da bulunan 1300 yıllık boş bir lahdin etrafına dizilmiş 14 taş oyma âbide, bir suikastla son bulan yüzlerce yıllık bir iktidar mücadelesine ışık tutuyor. Eski Türkçe ile yazılmış olan bu âbideler, lahitte gömülü olan kişinin, günümüz Moğolistan'ının ve Kuzey Çin'in bir kısmına hükmeden bir devletin en güçlü ikinci kişisi olduğunu aktarıyor. Bahsi geçen devir ise Cengiz Han ve ordularının Asya'yı kana bulamalarından yüzlerce yıl öncesi. Âbideler, tarihî kayıtlara göre daha sonraları zehirlenerek öldürülen bir hükümdar olan Bilge Kağan (716-734) devrinde ismi anılmayan birisine "Yabgu" (kağan naibi) unvanını verdiklerini aktarıyor. Bu isimsiz Yabgu'nun Bilge Kağan'dan daha yaşlı olduğu ve kağanın halefi olan Tengri Kağan (734-741) devrinde "Tölis-Şad" (Bölük/Ordu Komutanı) unvanını elde ettiği görülüyor. Moğolistan Bilim Akademisi Tarih ve Arkeoloji Enstitüsü ve Japonya'daki Osaka Üniversitesi'nden araştırmacılar, bu ismi bilinmeyen Yabgu'nun "Doğu Moğolistan'daki en üst düzey ve kudretli

idarî görevli" olduğunu düşünüyorlar. İsimsiz Yabgu'nun Bilge Kağan'ın zehirlenmesinde ne tür bir rol oynadığı bilinmiyor.

Günümüz akademisyenleri, Bilge Kağan ve Tengri Kağan'ı İkinci Göktürk Kağanlığı'nı yöneten hükümdarlar olarak nitelendiriyor. Kağanlık, kıdemli komutanların genelde iktidarı ele geçirme girişimlerinde birbirlerini öldürmeleri sebebiyle siyasî istikrarsızlık yaşıyordu. Tarihî kaynaklara göre, Bilge Kağan da bir önceki hükümdarı tahttan indirdikten sonra bu devletin başına geçmişti. Bilge Kağan'ın zehirlenmesinden sonra Tengri Kağan öldürülene dek yaklaşık yedi yıl hükmetti. İkinci Göktürk Kağanlığı, Tengri Kağan'ın ölümünün ardından dağıldı. Araştırmacılar, hâlâ 14 direk üzerinde bulunan yazıları inceliyor ve bu tarihî iktidar mücadelesine dair yeni ipuçları arıyor. Ayrıca bu âbidelerin, Türk Kağanlığı'nın doğu bölgesindeki hükümdarlar ile onların toprakları üzerindeki güç mücadelelerini ve Moğol kabileleriyle olan siyasî ve askerî ilişkilerini ortaya çıkaracağı düşünülüyor.